

De centrale bank, de particuliere banken en de geldhoeveelheid

Het primaire doel van de ECB is het bewaken van de waarde van het geld. De norm die de ECB daarbij hanteert is een inflatie van zo'n 2%. Komt de inflatie boven of onder deze waarde dan zal de ECB door aanpassing van de geldhoeveelheid proberen de inflatie weer op 2% te krijgen.

Met de waarde van het geld wordt bedoeld de interne waarde van het geld. De interne waarde van het geld is de koopkracht.

De koopkracht van het geld wordt uitgedrukt door de formule:

$$\frac{1}{P}$$

Met: P = het gemiddeld prijspeil

Dus als we bijvoorbeeld 300% inflatie hebben (hyperinflatie zoals Argentinië dat heeft gekend¹), kunnen we de daling van de koopkracht als volgt berekenen:

$$\text{groefactor prijzen} = 4$$

Dus:

$$\text{groefactor koopkracht} = \frac{1}{4} = 0,25$$

Dit betekent een daling van de koopkracht van 75%.

De ECB houdt zich dus bezig met de interne waarde van het geld. Indirect betekent dit dat ze ook invloed uitoefent op de externe waarde van het geld (= de wisselkoers). Niet omdat de ECB als taak heeft de wisselkoers van de euro te reguleren maar omdat de interne en de externe waarde van de euro met elkaar in verband staan.

Er geldt:

$$\text{interne waarde} \rightarrow_+ \text{externe waarde}$$

En:

$$\text{externe waarde} \rightarrow_+ \text{interne waarde}$$

Met:

$$\rightarrow_+ = \text{heeft positief verband met}$$

Bewijs:

Stel interne waarde stijgt

- = Prijzen binnenland dalen
- ⇒ Concurrentiepositie verbetert
- ⇒ Vraag naar goederen vanuit buitenland stijgt
- ⇒ Vraag naar euro stijgt (vanuit gebieden buiten de eurozone)
- ⇒ Koers euro stijgt
- = Externe waarde stijgt

Stel externe waarde stijgt

- = Koers euro stijgt
- ⇒ Eurogebied duurder voor mensen buiten het eurogebied
- ⇒ Minder vraag naar goederen vanuit buitenland
- ⇒ Prijzen van goederen in het binnenland dalen
- = Interne waarde stijgt

Als de ECB vindt dat de inflatie te hoog is zal ze kunnen ingrijpen door de geldhoeveelheid minder sterk te laten stijgen of door de geldhoeveelheid te laten dalen.

Dat dit inderdaad invloed zal hebben op het prijspeil kan als volgt worden aangetoond:

Stel geldhoeveelheid daalt

- ⇒ Het wordt minder makkelijk om geld te lenen op de geldmarkt
- ⇒ Rente op de geldmarkt zal stijgen
- ⇒ Er zal inderdaad minder geleend worden
- ⇒ De vraag naar goederen zal afnemen
- ⇒ Prijspeil zal dalen

Om het verband tussen geldhoeveelheid en prijspeil te laten zien is het handig om de verkeersvergelijking van Fisher te gebruiken:

$$M \times V = P \times T$$

M = geldhoeveelheid

V = omloopsnelheid van het geld

P = gemiddeld prijspeil

T = aantal transacties (koop/verkoop)

De verkeersvergelijking van Fisher bewijst helemaal niets. Het laat alleen zien met welke factoren allemaal rekening moet worden gehouden.

Bijvoorbeeld:

De vergelijking laat zien dat als de geldhoeveelheid stijgt en de omloopsnelheid gelijk blijft, het aantal verhandelde goederen en/of het gemiddeld prijspeil stijgt. Maar welke van de twee dat zal zijn en of de omloopsnelheid gelijk is gebleven daarover zegt de vergelijking niets.

De Amerikaanse centrale bank, de FED, heeft een veel ruimere opdracht dan de ECB. De FED kijkt niet alleen naar de ontwikkeling van het prijspeil maar probeert ook de economie, indien nodig, te stimuleren. Dit hebben we de afgelopen jaren goed kunnen zien. Vanwege de recessie heeft de FED de geldhoeveelheid verruimd (quantitative easing). Immers een grotere geldhoeveelheid stimuleert de economie:

Stel geldhoeveelheid stijgt

- ⇒ Banken beschikken over meer geld
- ⇒ Rente op de geldmarkt daalt
- ⇒ Bestedingen van consumenten en producenten nemen toe
- ⇒ BBP stijgt

De FED was daarbij niet bang voor prijsstijging. Immers door de recessie was er eerder sprake van prijsdaling dan van prijsstijging. Punt is wel dat nu de economie weer aan het aantrekken is de gevreesde prijsstijging alsnog kan optreden. De FED is daarom nu bezig de verruiming van de geldhoeveelheid weer langzaam terug te draaien.

Soms werkt een verruiming van de geldhoeveelheid helemaal niet positief op het BBP. Dit komt omdat mensen dan helemaal niet besluiten deze ruimere geldhoeveelheid te gebruiken voor het verrichten van aankopen. Het extra geld wordt dan opgepot. Oppotten betekent dat de omloopsnelheid van het geld daalt. In de verkeersvergelijking van Fisher uit zich dat door een stijging van M en een daling van V. Met P en T gebeurt dan helemaal niets.

Als de ECB de geldhoeveelheid wil vergroten heeft zij verschillende instrumenten tot haar beschikking.

1. De verplichte dekking van de girale tegoeden die banken hebben uitstaan verlagen.
2. Waardepapieren van banken opkopen.
3. De rente die de ECB de banken in rekening brengt verlagen.
4. Het bedrag dat de banken verplicht bij de ECB moeten storten verlagen.

Al deze maatregelen zijn bedoeld om de hoeveelheid giraal geld die de banken kunnen uitlenen te vergroten.

Immers:

Ad 1: Als je de verplichte dekking verlaagt kunnen banken met dezelfde hoeveelheid kasgeld meer giraal geld uitlenen. (Kasgeld en tegoed bij ECB dienen als dekking voor uitstaande girale geld.)

Ad 2: Als de ECB waardepapieren van de banken opkoopt beschikken de banken over meer kasgeld en kunnen zij dus meer giraal geld uitlenen.

Ad 3: Als de banken goedkoper kunnen lenen bij de ECB zullen ze dat eerder doen en beschikken ze over meer kasgeld.

Ad4: Al het geld dat de banken niet bij de ECB hoeven storten kunnen ze gebruiken om de uitstaande girale tegoeden te dekken.

Hieronder staat een gedeeltelijke balans van een particuliere bank:

Activa		Passiva	
Kas	150.000	Rekening courant	1.500.000
Tegoed ECB	50.000	Spaartegoeden	900.000
Debiteuren	960.000		
Waardepapieren	40.000		

Stel dat de ECB een dekkingspercentage van 10% voorschrijft. De dekkingsmiddelen van de bank zijn in totaal € 200.000 (kas + tegoed bij ECB). Dit betekent dat deze bank voor in totaal € 2.000.000 aan giraal geld zou kunnen hebben uitstaan. Ze heeft op dit moment € 1.500.000 (rekening courant) uitstaan. Deze bank zou dus nog € 500.000 aan giraal geld kunnen scheppen.

De bank zou deze € 500.000 door middel van wederzijdse schuldaanvaarding kunnen scheppen. Dit betekent dat de bank aan cliënten € 500.000 krediet verleent in de vorm van giraal geld. De cliënten hebben dan een schuld aan de bank (debiteuren) en de bank heeft een schuld aan de cliënten (rekening courant). Immers een girorekening is een direct opeisbaar

tegoed. Als een cliënt dus een girorekening heeft bij de bank betekent dit dat de bank een schuld heeft bij deze cliënt.

Als deze bank inderdaad overgaat tot wederzijdse schuldaanvaarding voor € 500.000 ziet de balans er als volgt uit:

Activa		Passiva	
Kas	150.000	Rekening courant	2.000.000
Tegoed ECB	50.000	Spaartegoeden	900.000
Debiteuren	1.460.000		
Waardepapieren	40.000		

Stel nu dat de ECB de geldhoeveelheid wil vergroten en daarom besluit de waardepapieren van de bank op te kopen. De bank moet hier wel mee instemmen. Als de bank dat doet ziet de balans er daarna als volgt uit:

Activa		Passiva	
Kas	190.000	Rekening courant	2.000.000
Tegoed ECB	50.000	Spaartegoeden	900.000
Debiteuren	1.460.000		

Maar nu heeft de bank weer een overvloed aan dekkingsmiddelen. De bank heeft nu totaal €240.000 aan dekkingsmiddelen. Dit betekent dat hettotaal aan giraal geld dat de bank nu uit kan hebben staan € 2.400.000 is. De bank kan dus door wederzijdse schuldaanvaarding €400.000 aan giraal geld scheppen.

Als de bank dit inderdaad doet ziet de balans er als volgt uit:

Activa		Passiva	
Kas	190.000	Rekening courant	2.400.000
Tegoed ECB	50.000	Spaartegoeden	900.000
Debiteuren	1.860.000		

Stel dat de ECB de voorwaarden waaronder de banken bij haar kunnen lenen versoepelt. Dit doet de ECB bijvoorbeeld door de rente te verlagen. Banken zullen geneigd zijn nu inderdaad meer te gaan lenen waardoor ze meer geld kunnen uitlenen. Om dat laatste voor elkaar te krijgen zullen ze hun eigen rente ook moeten verlagen.

Stel dat onze bank € 40.000 extra leent bij de ECBen dit volledig gebruikt om meer giraal geld uit te lenen. Als dit allemaal opgenomen is in de balans ziet die balans er als volgt uit:

Activa		Passiva	
Kas	190.000	Rekening courant	2.800.000
Tegoed ECB	90.000	Spaartegoeden	900.000
Debiteuren	2.260.000		

Toelichting:

De bank heeft € 40.000 geleend van de ECB en dit bedrag is bijgeschreven op de rekening die ze bij de ECB heeft. Tegoed ECB is daarom gestegen met € 40.000. De bank kan met deze €40.000 zorgen voor € 400.000 aan giraal geld. Dit doet zij door wederzijdse schuldaanvaarding. Zowel rekening courant als debiteuren stijgt daarom met € 400.000.

---

¹ Als een land te maken heeft met hyperinflatie zullen de inwoners van dat land vaak proberen over te gaan op een andere valuta. Immers wat moet je met een peso die in een jaar driekwart van zijn waarde verliest? Als een land overstapt op een andere valuta ontnemt dat de centrale bank de mogelijkheid een eigen monetair beleid te voeren. Immers de centrale bank kan dan de geldhoeveelheid niet meer manipuleren.